

Владимир Кривошејев

Народни музеј Ваљево

krisha@open.telekom.rs

КРАЂА У „РАДЊИ ЗА ОБАВЉАЊЕ ПРОСТИТУТСКЕ ДЕЛАТНОСТИ“

један судски спор у Ваљеву 1895-1896. године¹

Упоредо са постепеним ослобађањем од турске власти, током деветнаестог века, у српским варошима је дошло до низа промена иницираних убрзаним развојем. Дојучерашње оријенталне касабе су, скоро преко ноћи, почињале да добијају нови изглед. Број становника се повећавао. Трасирале су се нове улице дуж којих су ницале модерне грађевине. У Србију су се досељавали странци, а овдашње становништво, због потреба послова или образовања, све чешће је путовало преко границе. Ове промене утицале су и на појаву нових навика. На постојећим темељима убрзано је израстала грађанска класа са новостеченим навикама које су калемљене на старо стабло, стварајући јединствен паланачко-европски амалгам. Тај процес, уочљив широм Србије, није могао заобићи ни Ваљево. У пописима становништва, осим старих занимања попут сарача, опанчара, абације, ћурчије..., јављају се и професори, рентијери, штампари, апотекари, али и *проситишћуи*² а сходно томе, у другим изворима се јављају и *јавне девојке*.³ Та занимања, нека-

1 Наведи рад је, у првобитној верзији, објављен у часопису: *Годишњак за друшћивену историју*, год. IV, свеска 1, 1999, Београд, Удружење за друштвену историју, 1999, стр. 67-75.

2 Азбучни списак гласача општине Ваљево на дан 24. фебруара 1899. године, пише „*Маринко Милићевић, проситишћуи, Ваљево*“, 1999, 94; и Списак правних гласача општине ваљевске за 1914. годину, пише: „*Сћаноје Горић, проситишћуи*“, Штампарија Дим. А. Славуј, 1913, *преишћамјан, 1996, 204.*

3 Међуопштински историјски архив Ваљево (у даљем тексту: МИАВ), Матична књига умрлих Ваљевске цркве за 1881. годину, („Катица Влашчић, јавна девојка из Новог Сада у Бачкој, а у Ваљеву живећа, умрла 9. 10. 1881. Рођена у Новом Саду. Стара 20 година. Умрла од срдоболе“).

да проскрибована и законским забранама гурнута у илегалу, легализована су почетком 1881. године, са доношењем законских прописа којима је, по моделима већ познатим у западној Европи, настојано да се легализацијом проституције успостави државна контрола и неутралишу негативне последице илегалног бављења најстаријим занатом на свету.⁴

Након легализације проституције, неке од ваљевских кафана, иза чијих фирми су се већ скривале јавне куће, прибавивши потребне дозволе, легализовале су своју делатност. Али иако примамљив због изглед лаке зараде, то није био посао који се у нашим условима могао обављати на дуге стазе. Ни најбрижнији локални хроничари нису могли да забележе све јавне куће које су, самостално или у склопу кафана, краће или дуже време, радиле у Ваљеву, од њихове легализације до забране 1944. године. Имена неких од њих ипак су остала позната: *Ђунишки вис* Марка Црногорца, *Ђирина Пурића кафана* у Градцу, *Радикал*, *Јабланица* и *Оријент* у Тешњару, *Ђиновчева кафана*, *Боре* и *Зоре Стокановић*, *Балкан*, *Шумајловац*, *Банаш*, *Топлица* у Витковића улици, чувена злокућанска *Бела лађа*, *Боре мумџије*, *Ракића кућа*...⁵ У *такој конкуренцији вођење јавних кућа сигурно није могло бити високо профитабилна делатност. Зашто не чуди што је пред Друшћу свешћки рад власник Топлице по Ваљеву полепио плакате следеће садржине:*

„Прешао сам водити радњу какву сам до сада водио и од следеће првог у нашем локалу и под истим именом водити кафану, о чему извештавам поштовано грађанство и молим да у следећу недељу дођу код мене на доручак који припрећујем у мојој кафани у 8 ујутру.“⁶

Овим чином незадовољни власник Топлице је, између осталог, покушавао да измени слику која је у чаршијском мњењу владала о њему. Само занимање „проститута“, иако легално, није сматрано часним. Клијентела сумњивог морала, уз претерано конзумирање алкохола у друштву дама за разоноду... – све је то доприносило стварању окружења погодног за деликвенције разних врста. Управо захваљујући ситнијем криминалном чину, сачувани су од заборава неке секвенце из живота једне ваљевске „радње за обављање проститутских услуга“ са краја 19. века.

На периферији вароши, која је те 1895. године, скупа са сеоским залеђем припојеним градском атару, бројала једва 7.000 становника, и чије се ушорено језгро, изван кога су се приземне зграде налазиле укло-

4 Јовановић, 1997, 13.

5 Вујић, 1987, 10-11, 31, 99-102; Бајић, 1995, 19, 21-22, 40-41, 46, 97-98, 104, 107, 113.

6 Вујић, 1987, 31.

пљене у руралну средину, могло прећи пешке за неколико минута бржег хода, налазио се локал Милоша Нешковића, „обављача проститутских услуга“. Милош је своју радњу отворио у јесен 1891. године, узевши у закуп локал извесног „Милована Милићевића, овд. шпекуланта“, који је претходно (22. септембра/4. октобра) од општинских власти добио дозволу да своју кућу „у сокаку водећем, од Београдске улице – цигланама и реци Љубостињи“ може да изда за намене „обављања проститутске радње“.⁷ По свему судећи, локал се налазио у сокаку који ће непуних шест година касније, када су улице у Ваљеву по први пут именоване,⁸ понети назив који и данас има – Хајдук Вељкова улица, у његовом горњем делу, уз Љубостињу. У то време, то је била последња улица у Ваљеву ка истоку, и даље, преко Дабића имања, са Дабића капијом, која је на неки начин означавала улазак у варош, водио је друм ка Београду а око њега се простирало рурално окружење са земљиштем пољопривредне намене.

У ову јавну кућу се није могло ући директно са сокака. Висока ограда, са масивном капијом, скривала је од очију обичних радозналаца авлију у којој се налазило неколико објеката који су припадали кући за забаву. Капијске кључеве је држао момак Ћорђе, тридесетогодишњи неписмени дошљак из ужичког краја. Он је био газдин слуга, а осим уобичајених помоћних послова, окаснелим гостима је откључавао капију, очекујући, па и директно тражећи, за то заслужени бакшиш. Највећу просторију у радњи за проститутску делатност особље је називало звучним именом „велики салон“. Остаје нејасно да ли епитет велики указује на то да је уз њега било и других, мањих салона, или је то била само интерна досетка особља којом се настојало да се са друштвеног дна уздигне ниво ове радње. Салон је био централни део јавне куће, место где су посетиоци долазили на почетку вечери, или доцније, после пола ноћи, већ поднапити у другим кафанама у којима су дочекали фајронт. Ту су могли да се провеселе или опусте уз пиће, музику и мезе. За разлику од услуга обичних кафана, овде је посебну атмосферу пружало пригушено осветљење и, наравно, проститутке, *девојке*, односно *јавне девојке*.⁹

У радњи ваљевског проститута Милоша Нешковића о расположењу гостију се бринула седамнаестогодишња неписмена сељанчица из тамнавског села Јабучја Милка Давидовић, са колегиницама Мициком, Даном и другима, које су увек биле при руци, вољне и обавезне да

7 Ранковић, 2003, 22.

8 МИАВ, фонд: Општина града Ваљева, к. 81, I, А2, 7942/1900.

9 Исто, Матична књига умрлих Ваљевске цркве за 1881. годину.

посетиоцима праве друштво, али и да их, уз забаву, подстичу да направе што веће цехове, увећавајући их и својим поруџбинама. Зависно од ситуације, таква забава је могла да потраје и да се боравак посетилаца на томе и заврши. Али ако су посетиоци били расположени, они су могли да вечерњу разоноду наставе у девојачким собама, као њихови *џосџи*. Собе су се налазиле изван објекта у ком је био салон, у посебној згради (или зградама) у дну авлије, али, судећи бар по једном адвокатском мишљењу, нису сматране за засебне, приватне, или бар полуприватне девојачке просторије, већ су и оне биле неодвојиви део *јавне радње* у које је свако имао право да слободно уђе и у њима борави, без обзира на то да ли је позван или не. Вероватно због тих разлога током боравка девојака у салону њихове собе нису закључаване, али су врата забрављивана кад год је соба била заузета.

Собе су биле веома скромно намештене. У соби Милке Давидовић се налазио сто са фиоком, на који се остављала гардероба, затим лампа која је, утуљена, остајала да гори током посете госта, а вероватно и нека нахтасна на којој би она стајала, те плакар за девојачке ствари. Ту су била и два кревета. Изгледа да су у слободно време у соби боравиле две девојке, с тим што су се, током рада јавне куће, смењивале, комбинујући боравак у соби и салону. Пракса је била да ако неки гост и остане да заноћи у соби са својом домаћицом, да их њена цимерка не узнемирава до зоре. Уосталом, тек после одласка гостију завршавало се радно време девојака, и тек тада су оне имале право на одмор и неку приватност. Зато је тек у зору Мицика будила Дану, која је била у соби са гостом, како би узела сапун и умила се после завршетка радне вечери.

О посетиоцима јавне куће се, на основу расположивих докумената, не може много рећи. Један гост је био слуга баштовански из Ваљева. Ту је у ситне сате долазило и млађе весело друштво да настави пијанку започету на неком другом месту. Међу њима је био и двадесетогодишњи бивши келнер, пореклом из Никшића, иначе чест гост код своје родбине у Ваљеву. Био је, по сопственој изјави, незапослен, што га је, по општем убеђењу, па чак и по правним схватањима тога времена, чинило сумњивим.¹⁰ Ипак, не толико сумњивим да га газда Милош Нешковић не би пустио у своју радњу, где је био добро познат особљу. Сам газда је био неписмен човек, са свешћу и страхом да је пред својим муштеријама лично одговоран за све ствари које им у његовој радњи нестану. Истовремено био је спреман, заједно са власником украдених ствари,

¹⁰ У појединим тужбеним актима тужилац је чињеницу да је окривљени био без сталног запослења истицао као додатни аргумент и потврду за његову кривицу.

да за одштету тражи суму која је вишеструко прекорачивала њихову реалну вредност.

Из расположиве архивске грађе¹¹ се може назрети да се у описаној јавној кући власника Милоша Нешковића окупљао свет са самог дна друштвене лествице. У таквом окружењу, уз пиће и сексуалне услуге, и уз занемаривање сталне реалне опасности од полних болести, неизоставну позадину су могле чинити и различите кривичне радње, од тешких до оних помало бурлескних, каква може изгледати крађа старе изношене одеће чија укупна вредност једва да је прелазила износ судске таксе.

У радњи газда-Милошевој једна таква крађа догодила се у ноћи између 21. и 22. новембра (по старом календару) 1895. године. Те вечери су нестале ствари госту Ненаду Јанковићу док је спавао у соби девојке Милке Давидовић. За то дело је окривљен Јевта Драшковић, „бивши келнер, беспосличар, родом из Никшића“. Он је ухваћен и притворен на иницијативу „проститута“ Милоша Нешковића, који се у први мах појавио као приватни тужилац, јер је вероватно био обавезан да муштерији надокнади вредности покрадених ствари и стога је за трошкове и дангубу тражио 50 динара. Тако је покренута компликована судска машинерија која је овим случајем била заузета скоро више од месец дана.

Већ 22. новембра 1895. године, истог дана када је на газда-Милошеву иницијативу, и уз његово лично учешће, окривљени ухваћен и приведен, своју изјаву је, у својству сведока, дала проститутка Милка Давидовић, „родом из Јабучја, стара 17 година“:

„Застѣа окривљени Јевѣа ушао је у собу у којој сам ја сѣавала, и ѣо кришом, ја сам била ламѣу заѣалила и леѣла, ѣа ѣоѣом сам засѣала. Јевѣа је усѣао исѣод креветѣа и са закойчаним каѣуѣом изнео украдене сѣвари. Чим је Јевѣа усѣао и на враѣа ѣошао, ја сам била ѣреѣлашена ѣе нисам у ѣом моментѣу ѣазди јавила да је он, Јевѣа, ѣод креветѣом био, а кад је он већ на каѣѣји био Беља је ѣазди викнуо и јавио да му је достѣа сѣвари ѣо-крао. За данѣубу хоћу 4 динара.“¹²

11 МИАВ, фонд: Окружни суд Ваљево 1807-1944, (у даљем тексту: ОСВ), 1896, ф. 869 (При изради овога прилога коришћена је архивска грађа наведеног фонда).

12 Исто, ОВС, 1896, ф. 869, Испит сведока, 22. новембар 1895; сходно правосудној пракси да речи изречене приликом давања исказа у записнику буду правно формулисане интервенцијом судије из ове Милкине изјаве, као и из сведочења осталих учесника судског спора се не може уочити њихов изворни вокабулар.

Ову своју изјаву дату у полицијском начелству, уз назнаку да није писмена, Милка је потписала крстом.

Након покретања истражног поступка, недељу дана касније, 29. новембра, Милка је своју изјаву знатно допунила:

„Које вечери сада да кажем не знам, али пре неколико дана овај Јевџа дошао је у радњу моџ ѓазде Милоша са друшћивом и у салону су седели. После некоџ времена овај Јевџа оде из салона и мислили смо да је са свим друшћивом оћишиао кући, али он, како је видео кључ на мојој соби од враћџа, оћвори, уће у моју собу и ѿод креветџ сакрио се, шћио прећиосћављам, јер ѿо видела нисам. Те вечери ја сам имала ѓосћџа у соби и са истћим сћавала и кад смо сћавали ја сам ламћу осћавила да ѿо мало свећли, али истћи Јевџа, када је видео да смо ми засћали, он ламћу ућаси и без сумње да је сћвари све ѿокрао и с њим се оћетџ ѿод креветџ сакрио. Пред зору, девојка Мищџа, ѿошћо јој је шћребао сачун, лућала је на враћџима и шћако ѿробудила ме је. Ја ућалим ламћу, дам њози сачун и шћаман хћшего да оћетџ лећнем, сћазим овоџ Јевџу, који се беше насмејао и рече: „Ју како сам ја засћао, и одма изаће исћод креветџа и оде. Када се усћравио, ја сам видела да му је био иберциџ досћџа ѿоћуњен. По одлажењу њећовом ѿоћражџила сам моју реклу, коју на асћалу нисам моћла наћи, а он је сакрио у једној чизми моџ ѓосћџа Ненада. Ваљда да је хћео да и њу са чизмама узме. Поћо шћада за либадом овом, али ни ње нема. Ја исћрва ућлашим се и нисам ниша смела казаћџи нићџи овоџ Ненада ѿробудитћџи, али кад виде да сћвари истћоџ нема, ја ѓа ѿробудим и ѿозовем ѓазду да му сћвари досћави. То је шћио знам и на ово моћу да се закунем. Данћубу ћражџим 5 динара. Писмена нисам.“¹³

Један дан после привођења окривљеног Јевте, 23. новембра, своју изјаву је дао и газда јавне куће, „обављач ћросћџићућџске радње Милош Нешковић“. Он „ћрџсћџућџи суду и изјави“:

„Ноћас око 1 сачџ ѿо ѿо ноћџи дошао је у моју радњу Јевџа Драшковић, а занимање му не знам и крадом се увукао у собу у којој моје девојке сћавају. Подвукао се ѿод креветџ. Пошћио је у девојачку собу оћишиао ѓосћџ Бељо Кућлачић, ѿа чекајућџи да девојка доће засћџи на креветџу, а своје халћине осћави на асћалу. Јевџа, видећџи да је Бељо засћао ѿолако се извуче исћод креветџа и сћвари му ѿокраде, и шћо 1 коћоран, 1 верман, шајкачу, 1 кућџију дуванску и једну девојачку реклу и шће сћвари мећџе ѿод иберциџер и на каћџију ѿоће. Кад ѓа је мој момак Ђорђе Петћровић ућићџао ѓде је био, Јевџа је одћоворио да је био у соби са девојком, шћио у истћину није било. Одмах ѿо њећовом одласку исћћрча из собе Беља вичућџи ме да су му сћвари ѿокрадене и да их је човек у иберциџеру украо. Ја онда исћћрчим на сокак да ухва-

13 Исто, исто, Испит сведока по кривици Јевте Драшковића, од 29. новембра 1895.

тим Јевџу који је највећим тврком побеђао ка Дабића каџији, а да је бежао појврдиће и Милан Нешкових, касай оvd. Јевџа каd је ушао у собу и леђао под кревети крадом није имао циљ саме крађе, но он је имао циљ да ако неко од случајних достиију уђе у собу да га ољачка на разбојнички начин, као што је у овој прилици учинио. С тођа молим суд да се покрадене ствари процене, а о мојим наводима истиића покрадени Беља, моја девојка Милка, момак Ђорђе и Милан Нешкових, касай. Тражим да се од Јевџе најлаићи вредности покрадених ствари, а на име трошкова и дангубе 50 динара. Нисам писмен.“¹⁴

По свему судећи, „обављач проститутске радње“ је очекивао да ће покрадени Ненад Јанковић од њега као власника радње у којој је остао без своје гардеробе тражити надокнаду штете и стога је свом сведочењу додао и елементе тужбе, тражећи да крадљивац њему, а не покраденим, исплати и вредност ствари. Међутим, истога дана своју изјаву, такође са елементима приватне тужбе, дао је и покрадени Ненад Јанковић, „звани Беља Кутлачић, слуга баштовански“. Он је изјавио:

„21. ов. (оџ) м(есе)ца у вече оишиао сам у радњу Милоша Нековића, просићиуиције оvd. (аињеџ) и занотио са девојком званом Милка. Тако мислим да је пред зору било, пробудим се, а и девојка, у намери да се обучем, кад од једном, испод другоџ кревети у истој соби извуче се један човек и са речима: „Ала сам слајко сјаво“ оде на врати. Ја се почнем облачићи, но тек сам видо да ми нема којорана, фермана, шајкаче и кућије дуванске, које је ствари онај нејознаићи, за време док сам сјавао, узео и под кајуић сакрио, ја пошто је приметио да сам се пробудио, он је и побеђао. Сем овођа он је и реклу девојачку увукао у моју чизму, јер је морао имати намеру да и чизме покраде, а оиворио је и фиоку од астиала тражећи новац. Дознао сам одмах сутрадан да се ово лице зове Јевџа Драшковић, скићница, из Црне Горе, и чим сам приметио да су ми ове ствари покрадене испрчао сам најоље ше џазду од радње Милоша викнуо и ствар му оставио, а он је одма за Јевџом пошрчао и ухватио га код куће. За ову крађу шужим Јевџу и тражим да ми за покрадене ствари илаићи 40 динара и у име дангубе 12 динара. Да ми је Јевџа и нико друђи крађу ову и на овај начин извршио, ја ћу се заклети. Писмен сам.”¹⁵

Истога дана, када је Ненад потписао ову изјаву, у којој је тражио да му се покрадена гардероба надокнади у вредности од 40 динара, украдене ствари је на својој њиви пронашао надничар Драгутин Сутарић и, по сазнању о извршеној крађи, однео их је у полицију. Сутрадан је из-

14 Исто, исто, Ненасловљена тужба Милоша Нековића, од 23. новембра 1895.

15 Исто, исто, Ненасловљена тужба Ненада Јанковића, од 23. новембра 1895.

вршена процена вредности украдених ствари и испоставило се да она није ни приближна суми коју су навели „проститутција“ и његов покрадени гост, већ да све ствари заједно вреде једва 16 динара. После тога, на основу захтева који је поднео „проститут“ а не покрадени Ненад, ствари су враћене власнику.¹⁶

Као сведок своју изјаву је дао и Ђорђе Петровић, тридесетогодишњи слуга у Милошевој јавној кући, „родом из Росишта, окружје Ужичко“. Првог дана по утврђивању крађе, 22. новембра он је изјавио:

„Заиста и ја сам видео када је Јевтиа изашао из кайије са закољчаним кайућом и под њим нешто прикривено и ја бих га задржао на кайији, али нисам се надао да је он нешто украо. Но пошто ми је зазда јавио да је он крађу извршио, ја сам потрчао, но он је највећим џирком побегао Дабића кайији. Заклећу се, а данџубе хоћу 4 динара. Нисам писмен.“¹⁷

Седам дана касније, 29. новембра, приликом истражног поступка Ђорђе је своју изјаву изнео знатно опширније:

„Те ноћи, када се је крађа ова десила, а не задуго како сам чистио велики салон од радње моџ зазде Милоша, сџазим пролазника једноџ у авлији и како ја у авлију изађох познадох овога Јевтиу. Ја га тада уиштах где си био, а он ми одговори да је био код девојке Данице ња хоће да изађе из авлије ња чека да му врати ошворим. Када му ошворих врати, ишражим му бакишиша, ал он ми недаде, са речима да ће ми друџи њуш даћи, но у шом нешто му из иберциџа, који је био погостџа надувен, исџаде. Шџа, нисам могао видети, али он њо подиже и оде. А мало после чух од девојке Милке да је покрао њеноџ џостџа. То је шџо моџу да кажем и на ово моџу се заклетџи. Данџубе ишражим 5 динара. Писмен нисам.“¹⁸

Поред покраденог Ненада, „проститутције Милоша“, његове девојке и молка, на „проститутцијин“ захтев, у истражном поступку је саслушан још један сведок, Милан Нешковић, касарин овдашњи, стар 57 година. Он је изјавио:

„Пре неколико дана, ушрав не сећам се коџ беше, једно јушро, како рано ушгадох, одем у кафану Радисава Радисављевића овд.(аишеџ) џди сам видео и Милоша Нешковића овд.(аишеџ). Када седох Милош се жалџше

16 Исто, исто, Ненасловљена изјава Драгутина Сутарића, од 24. новембра 1895; Процена показаних ствари Ненада Јанковића, од 25. новембра 1895; Ненасловљени захтев Милоша Нешковића за повраћај ствари, од 28. новембра 1895.

17 Исто, исто, Испит сведока, од 22. новембра 1895.

18 Исто, исто, Испит сведока по кривици Јевте Драшковића, од 29. новембра 1895.

да ђа је овај Јевџа љокрао и о џом са службеником оџиџи. Замоли ме да одемо код Тому, сџирица овоџ Јевџе, џде је он ноћивао. На љозив службеников љоћох и наћемо овоџ Јевџу да сџава. Када ђа љробудимо џааг Милош уџиџа џде су сџвари џиџо је љокрао, и љоче љреџресати. Јевџа је џада одџоворио овако 'Немојџе љреџураџи. Овде нису', а на Милошево љиџање џде су речени Јевџа ћуџао је. И џако, они ђа одведоше у заџвор, а ја кући мојој одох. То је џиџо имам да кажем и на ово моџу се заклеџи. Данџубе џраџим 5 динара. Пиџаџи знам.“¹⁹

Поред тужилаца и сведока, саслушан је и окривљени Јевта Драшковић, који је од првог дана по крађи био у притвору. Јевта је имао 20 година. Био је родом из Црне Горе, из Никшића, али у судским документима пише да је „слуга и бивши келнер“. По сопственој изјави био је неосуђиван. На првом саслушању, 22. новембра, он је изјавио:

„Ја сам заисџа ушао у собу девојачку у којој је љокрадени сџавао и леџао сам љод креветџ и џу засџао и сџавао док ме девојка није љриметила а џо сам учинио јер сам био мноџо љијан. Сџвари нисам ја украо, ниџи знам ко је џо учинио, јер мени сџвари ни за какву уџоџребу нису. Пиџмен сам“²⁰

Дан касније, 23. новембра, окривљени је проширио своју изјаву.

„Прексинаоћ 21. овоџ месеца у вече, веселио сам се са неколико мојих друџова и онако, сви у најџиџом сџању оџиџили смо у радњу Милоша Нешковића овдаџнеџ љросџиџуџије. Колико смо џамо остџали и џиџа смо радили ја ниџиџа не знам, џек око неко доба ноћи љробуди мене једна девојка Милошева и кад љоџледах а оно ја леџим исџод креветџа у соби девојачкој. Како сам онде и кад досџео ја незнам. Онда се љодиџнем и уџиџам девојку да ли је моје друџиџво у салону. Она одџовори да незна, џе како ја изаћох из собе, доћем на враџа од салона, но џамо нико не беше. Онда љоћем на каџију која беше закључана, џе љозовем момка Милошевоџ Ђорђа који ми враџа оџвори и ја изаћох и љолако одем кући моје џеџке џде се скинем и леџнем. Мало није љосџајало кад у џом доће Милош са оџиџужџиџељем, џе љреџресе кућу а мене у заџвор одведоше велећи како сам му неку крађу изврџио. Овако је све у сџвари било, а Милош нека докаже да сам крађу ову изврџио, џа нека казну љримим. Друџо немам џиџа да кажем. Пиџмен сам.“²¹

На накнадном саслушању и током истражног поступка, када је био упознат са изјавама сведока и упитан, у њиховом присуству, да ли је

19 Исто.

20 Исто, исто, Испит окривљеног, од 22. новембра 1895.

21 Исто, исто, Кратки испит Јевте Драшковића, од 23. новембра 1895.

тачно да му је „иберциг“ био попуњен, да му је на капији нешто испало, да је слуги Ђорђу изјавио да је био код девојке Дане и да је приликом претреса његове собе изјавио да покрадене ствари нису ту, одговорио је да је све то неистина, а шта је имао да каже све је већ рекао и да при томе остаје, нагласивши да ако буде кажњен нема од чега да плати трошкове.²²

Иследници Начелства ваљевског су, после обављеног истражног поступка, прихватили приватну тужбу покраденог Ненада Јанковића и доставили су своје мишљење Првостепеном ваљевском суду. Подизање оптужнице је аргументовано следећим доказима:

– *Признање да је на месту крађе био и да се под креветом сакрио.*

– *Што сведоци, Милка Давидовић девојка и Ђорђе Петровић, слуга истога Милоша Нешиковића тврде да су код Јевте, приликом његовог одласка приметили да му је иберциг био пун, надувен.*

– *Што је сведоку Милану, касанину, када су ушли у његов стан, казао „Немојте овде тражити, нису овде“, што доказује да је он покрао и на друго место ставио.*

– *Што је нађен овде као скићница, немајући занимања, већ свој живој у шумарању проводи“.*²³

Прихватајући ове аргументе 12. децембра је своју тужбу поднео и државни тужилац.²⁴ Ово је било предочено Јевти, а главни претрес је био заказан за 4. јануар 1896. године.²⁵ Током целог истражног поступка Јевта је боравио у притвору, где је требало да проведе и време до главне расправе, али се разболео. Како је Јевта и одраније био познат особљу јавне куће, дијагноза коју је лекар поставио није нимало зачуђујућа. Пронађено је да он болује од неке венеричне болести и 16. децембра је упућен на лечење у Ваљевску болницу.²⁶ У болници се налазио све до почетка главног претреса 4. јануара, када је изведен на суд.

По штуром записнику са претреса, сви позвани су поновили своје раније изјаве, а бранилац окривљеног, одређен по службеној дужности, „адвокат олд.(ашњи) Б. Божовић каза“:

22 Исто, исто, Накнадни испит Јевте Драшковића, од 29. новембра 1895. и Кривични испит Јевте Драшковића, од 19. новембра 1895.

23 Исто, исто, Ненасловљена оптужница, од 7. децембра 1895.

24 Исто, исто, Ненасловљена тужба од 12. децембра 1895.

25 Исто, исто, Ненасловљена судска белешка о заказивању јавног претреса. од 13. децембра 1895.

26 Исто, исто, Ненасловљено мишљење лекара, са одлуком председника суда, од 16. децембра 1895.

„Нема доказа да је окривљени учинио ово дело јер његово бављење у соби објашњава се тиме што је био најпаметнији и што је имао право да дође у јавну радњу. Казивање сведока Милоша не може имати законске вредности још што он своје казивање оснива на извођењу, а не као очевидца догађаја. У којем случају мора суд да оптуженог ослободи из недостатака довољних доказа.”²⁷

Овај Божовићев став судско веће у саставу: председник суда Рад. Тијанић, судије Рад. Радосављевић и Т. Кузмановић, делимично је уважило и истог дана донело пресуду:

„Против оптуженог Јевтије постоји основано подозрење што је по свом признању и исказу испитаног сведока Милке Давидовић био на лицу места где је крађа извршена и што је према исказу заклетог сведока Милоша Нешковића, одмах још што је изашао на улицу почео бежати у намери да се сакрије. Других основа против Јевтије као учиниоца ових дела нема јер ни један од испитаних сведока није могао потврдити да је био видео да је оптужени ствари украо и однео, а исказу сведока Милоша Нешковића суд не поклања никакве вере јер се његова сведоштва заснива на претпоставкама и извођењу, а никако да је баш видео када је оптужени ствари покрао, што да је приметити, природно је да би му стао на пут као жазда те радње. Сем тога он се овде изјаснио и као шугилац и по томе суд не може поклонити вере његовој сведоштва. Све како других доказа противу оптуженог нема, а изнети основи по којима су 236 и 238 Крив(ичног) законика нису довољни за осуду то се он има према којима су 242 Крив(ичног) законика ослободити казне из недостатака довољних доказа.

На основу свега изнетог и чланова 242, 256, 324. и 327. и 328. Крив(ичног) законика, суд Јевту за ова дела ослобађа казне због недостатака довољних доказа. Но да ипак приватном шугилоцу Ненаду 10 динара трошка и дангубе, суду овом 15 динара трошке и сведоцима Милошу Нешковићу, Милки Давидовић и Борђу Петровићу по 4 динара трошка и дангубе и да ипак своје у прилици учинене трошкове.”²⁸

Како се из пресуде може видети, суд окривљеног Јевту није прогласио невиним. По свему судећи, суд је имао довољно аргумената да поверује у његову кривицу, али због формално-правних разлога, услед недостатка доказа, није могао да га осуди, већ је био ослобођен од казне, уз обавезу да надокнади све трошкове.

27 Исто, исто, Ненасловљен записник са главног претреса, од 4. јануара 1896.

28 Исто, исто, Пресуда првостепеног Ваљевског суда, од 4. јануара 1896.

Са доношењем пресуде судски предмет крађе у „радњи за проститутску делатност“ није био одмах стављен ад акта. Сутрадан, 5. јануара 1896. фасцикла је опет била отворена да би се у њу, уз остале документе о случају, похранио и допис којим је економ Ваљевске болнице обавестио суд да се Јевто Драшковић, судском одлуком спроведен у Болницу двадесетак дана раније, „одпушта данас из болнице као поправљен.“²⁹

Извори и литература

Извори

- МИАВ, ОСВ, 1896, ф. 868 – Међуопштински историјски архив Ваљево, фонд: Окружни суд Ваљево (1904-1944), 1807-1944, 1896, ф. 869.
- МИАВ, фонд: Општина града Ваљева, к. 81, I, А2, 7942/1900 – Међуопштински историјски архив Ваљево, фонд: Општина града Ваљева (1839-1944), 1879-1944, к. 81, I, А2, 7942/1900.
- МИАВ, Матична књига умрлих Ваљевске цркве за 1881. годину

Објављени извори

- Азбучни списак гласача општине Ваљево на дан 24. фебруара 1899. године, објављено: *Колубара, велики народни календар за њросѣу 1999. ѓодину*, ИП „Колубара“, Ваљево 1999, 94.
- Списак правних гласача општине ваљевске за 1914. годину, пише: „*Сѣаноје Горић, љросѣѣуѣуѣ*“, Штампарѣја Дим. А. Славуј, Ваљево, 1913, прештампан: *Ваљевац – велики народни календар за љресѣуѣуѣу 1996. ѓодину*, ИП „Колубара“, Ваљево, 1996, 204.

Литература

- Бајић, 1995, 19, 21-22, 40-41, 46, 97-98, 104, 107, 113 – Бајић Драгуѣин, *Ваљевске кафане*, Ваљево, 1995.
- Вујић, 1987, 10-11, 31, 99-102 – Вујић Борислав, *Зайиси о сѣаром Ваљеву*, Ваљево, 1987.
- Јовановић, 1997, 13 – Јовановић Владимир, „Проституѣија у Београду у 19. веку“, у: *Годишњак за друшѣивену и сѣиорију*, Година 4. свеска 1, Београд, 1997.
- Ранковић, 2003, 22 – Ранковић Здравко, *Ваљевска оѣишѣина 1839-2003*, Ваљево, 2003.

29 Исто, исто, Ненасловљени допис болничког економа, од 5. јануара 1896.